

ทูเรียล (Turiel, 1966 : 611-618) ได้วัดระดับจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นตอนต้น แล้วให้เด็กแสดงเป็นบุคคลในเรื่องซึ่งมีปัญหาและไปขอคำแนะนำจากเพื่อนสองคน เพื่อนทั้งสองคนแนะนำเด็กไปคนละทาง โดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่แตกต่างกัน เด็กบางคนได้รับคำแนะนำที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนเพียงหนึ่งขั้น บางคนจะได้รับคำแนะนำที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนถึงสองขั้น บางคนได้รับคำแนะนำที่ต่ำกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งขั้น เด็กบางคนไม่ได้รับประสบการณ์ดังกล่าวเลย หลังจากนั้นนำเด็กทุกคนมาวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมอีกครั้งหนึ่ง ผลปรากฏว่าเด็กที่ได้รับคำแนะนำประเภทที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนขั้นหนึ่งนั้น มีพัฒนาการทางจริยธรรมมากที่สุด

เซียร์ฟริง (Siefiring, 1981 : 1560-1561-A) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของระดับสติปัญญา เพศ และการปฏิบัติตามสังคม โดยดูความแตกต่างระหว่างเพศที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 80 คน ที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน โดยแบ่งเด็กเป็น 4 กลุ่มคือ กลุ่มเรียนช้า กลุ่มเรียนปานกลาง กลุ่มเรียนสูง และกลุ่มอัจฉริยะ ทุกกลุ่มมีเพศชาย 10 คน และหญิง 10 คน ผลการวิจัยพบว่า สติปัญญาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เพศไม่ใช่องค์ประกอบที่สำคัญต่อพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และระดับขั้นของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีผลกระทบต่อการปฏิบัติตามสังคม

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสำคัญมาก และสามารถพัฒนาได้โดยการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิธีการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนไทยมุสลิม เพื่อให้มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สูงขึ้น

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์

2.1 ความหมายของความซื่อสัตย์

สงบ ลักษณะ (2524 : 34) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ว่า หมายถึง การมีค่านิยมประพฤติปฏิบัติตรงต่อความจริง เช่น ตรงต่อหน้าที่ ตรงต่อความรับผิดชอบ ตรงต่อคำมั่นสัญญา ตรงต่อระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม เป็นต้น

กรมวิชาการ (2528 : 21) ให้ความหมายของ ความซื่อสัตย์ หมายถึง ความประพฤติดี ประพฤติชอบ ทั้งกายวาจาใจ ไม่คิดทรยศ ไม่คดโกงหลอกลวงผู้อื่น ประพฤติตรงไปตรงมาถูกต้องตามทำนองคลองธรรมและกฎหมายของบ้านเมือง

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ (2531 : 182) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมตรงและจริงใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกง และไม่หลอกลวง

จารุวรรณ พานทอง (2536 : 7) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ว่า หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่ตรงต่อความเป็นจริงทั้งทางกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2528 : 21) ได้สรุปถึงพฤติกรรมของผู้มีความซื่อสัตย์ คือพูดความจริง เก็บของตกได้ส่งคืนเจ้าของ ยอมรับผิดเมื่อทำผิด ไม่หยิบของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต ไม่ลอกการบ้านหรือให้เพื่อนลอกการบ้าน ตรงต่อเวลา ไม่ประพฤติตนเป็นคนหน้าไหว้หลังหลอก ไม่ทุจริตในการสอบ คืนเงินส่วนที่แม่ค้าทอนเกินมา ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือสัญญา ไม่ถือเอาของของผู้อื่นมาเป็นของตน ไม่หลอกลวงผู้อื่น ไม่ฉ้อโกงและไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง ไม่ปลอมแปลงเอกสาร รักษาความยุติธรรม หาเลี้ยงชีพในทางสุจริต ไม่นอกใจคนรัก เป็นต้น

2.2 ประเภทของความซื่อสัตย์

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2523 : 147-148) ได้จำแนกความซื่อสัตย์ออกได้ดังนี้

1) ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การมีความละเอียด เกรงกลัวต่อการกระทำผิด การไม่พูดสับปลับหลอกลวง การไม่คิดโศกในของของผู้อื่น

ไม่คล้อยตามพวกที่ลากหรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย มั่นคงต่อการทำดีของตน ไม่คดโกง ความตั้งใจทำจริง ประพฤติตรงตามพูดและคิด ในกรณีของนักเรียนจะเห็นความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือเรียนจริง มาโรงเรียนตรงต่อเวลา ทำการบ้านก็ไม่ลอกคนอื่น เวลาสอบก็ตั้งใจสอบ ไม่ทุจริตในห้องสอบ

2) ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล คือ มีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้างาน ต่อผู้มีพระคุณ ลักษณะสำคัญคือ มีความจริงใจต่อผู้อื่น ไม่ชักชวนผู้อื่นไปในทางเสื่อมเสีย ไม่สอพลอ เพื่อหาประโยชน์ส่วนตน เตือนสติแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ดีในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่คิดริษยากลับแก้ง้าง ไม่ถือเอาของของผู้อื่นมาเป็นของตน โดยการลักขโมย น้อโกง ไม่ละเมิดของรักของผู้อื่น ยอมรับผิดหากตนเป็นผู้ทำผิดต่อผู้อื่น ไม่ผิดนัด รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น ไม่หยิบของใช้ของผู้อื่นไปโดยไม่ได้รับอนุญาต มีความประพฤติดี ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น

3) ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ คือ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนทำ หรือได้รับมอบหมาย และให้ทำได้ดีที่สุด ไม่ทอดทิ้งหน้าที่ ไม่ทุจริตคดโกง ไม่ใช่อำนาจหน้าที่ทำประโยชน์ส่วนตน รักษาระเบียบกฎเกณฑ์ ตรงต่อเวลา ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ประโยชน์ส่วนตน

4) ความซื่อสัตย์ต่อหมู่คณะ สังคม และประเทศชาติ คือการรักษาความสัตย์สุจริต ไม่คิดประทุษร้ายต่อหมู่คณะ รักษาความสามัคคี ไม่นำความลับของหมู่คณะ สังคม ประเทศชาติไปเปิดเผย ไม่เป็นต้นเหตุให้คนภายนอกมาทำลายหมู่คณะ ไม่คิดทรยศทำลายสถาบันหลักของชาติ ไม่ร่วมมือกันทำงานใด ๆ ที่ผิดกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ สำนึกว่าตนเองเป็นพลเมืองของประเทศ จะต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ช่วยกันรักษาความสงบ สิ่งใดที่สร้างขึ้นเป็นสาธารณสมบัติจะต้องช่วยกันรักษา และรู้จักใช้อย่างทะนุถนอม

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2525 : 129-131) ได้วิเคราะห์โครงสร้างของความซื่อสัตย์ว่า แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1) ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ ความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ

- 1.1) ไม่สับปลับกลีบกลอก
- 1.2) ไม่คล้อยตามพวกที่ลากหรือจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย
- 1.3) มั่นคงต่อการกระทำดีของตน
- 1.4) ไม่คดโกงมีความตั้งใจจริง
- 1.5) ประพฤติตรงตามที่พูดและคิด
- 2) ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ
 - 2.1) ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ทำประโยชน์ส่วนตัว
 - 2.2) ไม่ใช่อำนาจหน้าที่ทำประโยชน์ส่วนตัว
- 3) ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล คือ มีความซื่อตรงต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้างาน ต่อผู้มีพระคุณ พฤติกรรมแสดงออก คือ
 - 3.1) ประพฤติตรงไปตรงมา ไม่กิดคดต่อผู้อื่น
 - 3.2) ไม่ชักชวนไปในทางที่เสื่อมเสีย
 - 3.3) ไม่สอพลอเพื่อหาประโยชน์ส่วนตน
 - 3.4) ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น
- 4) ความซื่อสัตย์ต่อคณะ สังคม และประเทศชาติ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกคือ
 - 4.1) ความร่วมมือร่วมใจกันทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ
 - 4.2) ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตนหรือเอาดีเข้าตน
 - 4.3) ไม่ร่วมมือกันทำงานใด ๆ ที่ผิดกฎหมายหรือผิดระเบียบข้อบังคับ

2.8 การพัฒนาความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์เป็นจริยธรรมที่สำคัญที่มนุษย์จะพึงมีไว้เป็นคุณสมบัติของตน เพราะบุคคลที่มีความซื่อสัตย์นอกจากจะเป็นคุณสมบัติส่วนบุคคลแล้ว ความซื่อสัตย์จะมีส่วนช่วยในการทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างรวดเร็ว (อุบลรัตน์ โทธิโกสม, 2523 : 23) ในการพัฒนาจริยธรรมของคนเราส่วนใหญ่ขึ้นกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังที่ ไรท์ (Wright, 1975 : 24-30) กล่าวว่า สังคมมีส่วนในการปั้นมนุษย์ให้มีลักษณะต่าง ๆ กัน ตามแต่ว่ามนุษย์นั้นจะอยู่ในกลุ่มใดในสังคม สถาบันทางสังคม

ที่มีส่วนหล่อหลอมลักษณะของความซื่อสัตย์ของบุคคลประกอบด้วยครอบครัว ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ บรรยากาศในครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ และระดับการศึกษาของบิดามารดา นอกจากนี้ โรงเรียน สื่อมวลชน และระบบการบริหารการปกครองของประเทศก็มีส่วนในการปลูกฝังความซื่อสัตย์ของบุคคลได้

ทอมสันและคณะ (Thomson and Others, 1959 : 349) กล่าวว่า โรงเรียนมีหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรมแก่เด็ก โดยจัดหลักสูตรและกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนและสังคมเห็นว่าดีให้เด็กได้เรียน เช่น ให้มีความรู้ทางศิลปะวัฒนธรรม คนตรี ตลอดจนกิจกรรมที่ฝึกฝนความมีน้ำใจต่าง ๆ เช่น ให้มีความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ เป็นต้น

เอกวิทย์ ณ ถลาง (อ้างถึงใน กรมวิชาการ, ม.ป.พ. : 2-3) ได้ให้ข้อเสนอไว้พิจารณาเป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมของเด็ก ดังนี้

- 1) สร้างสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก ให้เด็กสามารถดูดซึมค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังเอง
- 2) ให้เด็กอยู่ใกล้ชิดตัวอย่างที่ดี เช่น ถ้าต้องการให้เด็กมีความซื่อสัตย์ ผู้ใหญ่ก็ต้องมีความซื่อสัตย์ คิดอย่างไร สอนอย่างไร ก็ประพฤติอย่างนั้น เมื่อเด็กได้เห็นตัวอย่างเช่นนั้นนาน ๆ เข้าก็จะยอมรับ ดูดซึมค่านิยม คือความสัตย์จะได้โดยไม่มีสับสนหรือขัดแย้ง
- 3) การเสนอปัญหาให้เด็กคิด เมื่อเด็กเห็นปัญหาของคนอื่น หรือสังคมที่ตนเป็นส่วนหนึ่งมาก ๆ ก็จะนำไปเปรียบเทียบกับประสบการณ์ของตนเอง และเกิดการเปลี่ยนแปลงแบบคายบางอย่างเกิดขึ้นในตัว คือได้ศึกษาวิเคราะห์จนเกิดความสำนึก (Self-realization) มากขึ้น และเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมของตัวเองโดยไม่รู้ตัว

4) แสวงหาแบบอย่างวัฒนธรรมที่ดีงาม และชี้引导孩子เข้าใจ

5) จัดโอกาสให้เด็กได้ศึกษาหาประสบการณ์จากวิชาการบางอย่างซึ่งสามารถพัฒนาค่านิยมได้ เช่น วิทยาศาสตร์ช่วยสร้างค่านิยมให้เด็กรักความเป็นจริง มีเหตุผล

6) สร้างและปฏิบัติตามระเบียบวินัย

7) สนทนาวิสาสะในชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อพบเห็นหรือสัมผัสต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ก็นำมาสนทนาให้เด็กเห็นคุณค่า เห็นความหมายของสิ่งนั้น ๆ

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์

ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์ (2524 : 51) ได้ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเมืองเลย จังหวัดเลย โดยใช้แบบทดสอบวัดทัศนคติเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์และแม่แบบซึ่งเป็นสไลด์การ์ตูน ประกอบเสียง 5 เรื่อง ผลการทดลองปรากฏว่า กลุ่มที่ใช้แม่แบบเกิดทัศนคติเชิงจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชไมพร มุขโต (2525 : 40-41) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี กรุงเทพมหานคร ผลการทดลองปรากฏว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีการพัฒนาความซื่อสัตย์สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบการพัฒนาความซื่อสัตย์ระหว่างนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังจากการฝึกกิจกรรมกลุ่มแล้ว ปรากฏว่า ไม่พบความแตกต่างในการพัฒนาความซื่อสัตย์ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วรรณภา ศิริทรัพย์กร (2526 : 48) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี โดยวิธีแสดงบทบาทสมมติ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีแผนการสอนจริยธรรม เรื่องความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ โดยวิธีการและแบบประเมินผลการเรียนการสอนแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยทำการทดลองกับนักเรียนชายและหญิง จำนวน 42 คน ผลการวิจัยพบว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหลังจากเรียนโดยวิธีการแสดงบทบาทสมมติ และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิงไม่แตกต่างกัน

ถัดดา คำแก้ว (2528 : 120-123) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติเกี่ยวกับตนกับความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยสุ่มตัวอย่างจากนักเรียนที่มีถิ่นที่อยู่ในเมือง และมีถิ่นที่อยู่ในชนบทรวมจำนวน 610 คน ผลการวิจัยพบว่า มโนคติเกี่ยวกับตนกับความซื่อสัตย์ โดยส่วนรวมไม่มีความสัมพันธ์กัน และยังพบว่านักเรียนหญิงมีความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กุหลาบ ดิยะสัตย์กุลโกวิท (2530 : 48) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาและเปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2530 โรงเรียนสวนอนันต์ เพื่อวัดพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม 3 คุณลักษณะ คือ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบ และความซื่อสัตย์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนหญิง 207 คน นักเรียนชาย 160 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีพัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมทุกคุณลักษณะและจำแนกคุณลักษณะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนหญิงมีจริยธรรมสูงกว่านักเรียนชายในทุกกลุ่มลักษณะ

ศิริวรรณ เจริญจิตติกุล (2533 : 34) ได้ศึกษาผลของการพัฒนาค่านิยมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดด่านสำโรง จังหวัดสมุทรปราการ โดยการใช้บทบาทสมมติ ผลการทดลองปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการแสดงบทบาทสมมติมีการพัฒนาค่านิยมด้านความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการธรรมดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พจนีย์ สุระสรางค์ (2534 : 78) ได้ศึกษาเรื่องการโกหกของเด็กในช่วงอายุ 5-11 ขวบ ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กอายุ 6-7 ขวบ และ 10-11 ขวบ มีการโกหกต่อมารดามากที่สุด และอายุ 8-9 ขวบ มีการโกหกต่อพี่น้องมากที่สุด

บุญลักษณ์ อึ้งชัยพงษ์ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยผลของการใช้ชุดการแนะแนวที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองได้รับการใช้ชุดการแนะแนว และกลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สูงขึ้นหลังจากได้รับการใช้ชุดการแนะแนว

ซูธซ์ (Schulze, 1986 : 43-A) ได้ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่บทและวิธีสอนที่มีต่อพฤติกรรมการซื่อสัตย์ของนักเรียนระดับอนุบาลและนักเรียนเกรด 2 โรงเรียนในเมืองเบนติเมอร์ โดยใช้วิธีการศึกษา 4 วิธีคือ วิธีที่ 1 ให้เพื่อนเป็นตัวแบบ และครูอธิบายตามตัวแบบ วิธีที่ 2 ใช้หุ่นเชิดเป็นตัวแบบและครูอธิบายตามตัวแบบ วิธีที่ 3 ให้เพื่อนแสดงแบบและครูสอนโดยตรง วิธีที่ 4 ใช้หุ่นเชิดเป็นตัวแบบและครูสอนโดยตรง ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ครูสอนโดยตรงมีความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ครูอธิบายตามตัวแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนกลุ่มที่ใช้หุ่นเชิดมีความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ให้เพื่อนแสดงแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

8. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา

8.1 อิสลามศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษา

การสอนวิชาอิสลามศึกษาสำหรับเยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลามในท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น มีเป้าหมายที่สอดคล้องกับการสอนจริยธรรม ศีลธรรม ในกลุ่มศาสนาอื่นที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม และทำการสอนโดยใช้เนื้อหาสาระตามคำสอน ลัทธิความเชื่อที่ตนนับถืออยู่ เพราะคำสอนของทุกศาสนามุ่งให้ผู้นับถือปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้อง ละเว้นสิ่งที่ห้ามปฏิบัติ ปฏิบัติในสิ่งที่แนะนำให้ปฏิบัติ และบำเพ็ญอยู่ในคุณธรรมที่ตนนับถืออยู่อย่างเคร่งครัด การจัดกระบวนการเรียนการสอนในด้านจริยธรรมแก่เยาวชนจึงเป็นเรื่องของการสอนให้เยาวชนได้รู้จักและทราบซึ่งคุณธรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของศาสนาตามสมควรแก่วัย เพื่อให้การดำรงชีวิตในอนาคตของเยาวชนอยู่ในกรอบของชีวิตที่สงบสุข เกิดผลดีแก่ตนเองและสังคมส่วนรวม

ศาสนาอิสลามนั้นถือว่าการศึกษารื่องศาสนาในระดับต่าง ๆ ของชีวิตเป็นหน้าที่ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (สิทธิศักดิ์ เจ๊ะสารี, 2537 : 12)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้ใช้อิสลามศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยมีรายละเอียดดังนี้ (กรมวิชาการ, 2538 : 1-6)

3.1.1 หลักการ

การศึกษาศาสนาอิสลามเป็นหน้าที่ที่มุสลิมทุกคนต้องศึกษา เริ่มตั้งแต่ในเปลจนถึงหลุมฝังศพ ถ้ามุสลิมทุกคนได้รับการศึกษาศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี และถูกต้อง ก็จะสามารถดำรงชีวิตด้วยความสุข อันจะนำมาซึ่งความสงบสุขในสังคม และความมั่นคงของชาติบ้านเมืองสืบไป

เพื่อให้การจัดการศึกษาแก่เยาวชนมุสลิมเป็นไปอย่างมีระบบ สอดคล้องกับการจัดการศึกษาสมัยใหม่ สามารถอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรที่มุ่งปลูกฝังให้เยาวชนมุสลิมเป็นคนดี มีศีลธรรม และคุณธรรม เป็นพลเมืองดีของชาติ

อิสลามศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จึงกำหนดเนื้อหาที่นำมาสอดแทรกในหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย โดยมีหลักการดังนี้

- 1.) เป็นการศึกษาศาสนาอิสลามขั้นพื้นฐานเพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่น
- 2.) เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีในสังคม และประเทศชาติ
- 3.) เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำหลักธรรมของศาสนาอิสลามไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.) จุดหมาย

ในการจัดการศึกษาดานเนือหานี้ มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ
ดังต่อไปนี้

- 2.1) มีความรู้และความเข้าใจหลักธรรมศาสนาอิสลามระดับพื้นฐาน
- 2.2) สามารถปฏิบัติศาสนกิจตามศาสนบัญญัติได้
- 2.3) มีบุคลิกภาพเป็นมุสลิมที่ดีตามแบบอย่างท่านนบีมุฮัมมัด

คือลัลลลอฮุอะลยฮิวะสัลลัม

- 2.4) สามารถดำเนินชีวิตตามวิถีทางศาสนาอิสลามได้

3.) โครงสร้าง

ประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ ที่จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งสิ้นรวม 5
วิชา ดังนี้

3.1) วิชาเอกภาพ (เตาฮีด) ว่าด้วยหลักการศรัทธา (รูกนอิมาน) 6 ประการ คุณลักษณะของอัลลอฮ์และรสูล พร้อมทั้งรายละเอียดต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเป็นเอกะของอัลลอฮ์ การตั้งภาคี วิชานี้ต้องการให้ผู้เรียนรู้จักอัลลอฮ์และศรัทธาในพระองค์อย่างมีเหตุผล

3.2) วิชาศาสนบัญญัติ (ฟิฮย) ว่าด้วยหลักการ กฎเกณฑ์ เงื่อนไข ข้อห้าม ข้อใช้ของศาสนกิจหรือศาสนพิธีต่าง ๆ ที่กำหนดเป็นบทบัญญัติและหลักการอิสลาม (รูกนอิสลาม) 5 ประการ วิชานี้ต้องการให้ผู้เรียน รู้ เข้าใจและปฏิบัติศาสนกิจที่กำหนดได้ถูกต้อง

3.3) วิชาศาสนประวัติ (ตารีค) ว่าด้วยชีวประวัติของท่านนบีมุฮัมมัด คือลัลลลอฮุอะลยฮิวะสัลลัม ตลอดจนเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนสถาน นครต่าง ๆ การเผยแพร่ศาสนาอิสลาม และประวัติศาสตร์อิสลามที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม วิชานี้ต้องการให้ผู้เรียนมีความซาบซึ้งในชีวิตการเผยแพร่ศาสนาอิสลามของท่านนบีมุฮัมมัด คือลัลลลอฮุอะลยฮิวะสัลลัม มีความรักและจดจำบทเรียนต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

3.4) วิชาอัล-กรุอาน ว่าด้วยการอ่านอัล-กรุอาน หลักการอ่าน อัลกรุอาน (คัจญ์วีด) ตลอดจนการท่องจำอัล-กรุอาน และบอกความหมายของซูเราะฮ์ ที่กำหนด วิชานี้ต้องให้ผู้เรียนอ่านท่องจำอัล-กรุอาน และรู้หลักการอ่านอัล-กรุอาน (คัจญ์วีด) พร้อมทั้งเข้าใจความหมายของซูเราะฮ์ พอเป็นแนวเพื่อใช้ในการปฏิบัติ ศาสนกิจ

3.5) วิชาจริยธรรม (อัคราก) ว่าด้วยกิริยามารยาท การปฏิบัติตนที่ ดีตามหลักธรรมของศาสนาอิสลามที่พึงปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งในวิชา อิสลามศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดคุณธรรม 13 ประการ ดังนี้

- ความใฝ่รู้
- ความขยัน
- ความอดทน
- การประหยัด
- ความซื่อสัตย์สุจริต
- ความมีระเบียบวินัย
- ความเสียสละ
- ความเมตตากรุณา
- ความกตัญญูกตเวที
- การตรงต่อเวลา
- ความสามัคคี
- ความยุติธรรม
- ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม

4.) เวลาเรียน

ตลอดเนื้อหาหรือหลักสูตรนี้ ใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี แต่ประจำปีการศึกษาใช้เวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียน 2 ชั่วโมง หรือ 6 คาบต่อห้องเรียน ซึ่งกำหนดให้คาบละ 20 นาที ทั้งนี้เมื่อรวมแล้วต้องมีเวลาเรียนเท่ากับ 80 ชั่วโมง หรือ 240 คาบ

5.) แนวการดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ ประสบผลสำเร็จตามจุดหมายข้างต้น จึงกำหนดแนวการดำเนินการไว้ดังนี้

- 5.1) การจัดการเรียนการสอนควรให้มีความสัมพันธ์กับผู้นำศาสนาในห้องถิ่น
 - 5.2) จัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้เกิดความรู้ ทักษะ เจตคติ และปฏิบัติเป็นกิจนิสัยในชีวิตประจำวัน
 - 5.3) ผู้สอนอิสลามศึกษาต้องมีความรู้ความสามารถ และปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนและบุคคลทั่วไป
 - 5.4) จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และการปฏิบัติ
 - 5.5) การสอนคัมภีร์อัล-กุรอานไม่สามารถจะสอนให้จบในชั้นเรียนได้ ผู้สอนอิสลามศึกษาควรติดต่อกับผู้ปกครองเพื่อกำชับให้นักเรียนอ่านคัมภีร์อัล-กุรอานให้จบนอกชั้นเรียน
 - 5.6) การกำหนดเนื้อหาทั้งครูประจำการและผู้สอนอิสลามศึกษาควรให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับการวัดผลประเมินผลในแต่ละภาคเรียน
 - 5.7) การจัดคาบเวลาเรียนให้คำนึงถึงความเหมาะสมของกิจกรรมที่อยู่ในระยะเวลาของการสอนอิสลามศึกษากับวิชาสามัญ เช่น วิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ไม่ควรจัดเวลาเรียนติดต่อกับวิชาอิสลามศึกษา
- 6.) การวัดผล การประเมินผล และการติดตามผล
- การวัดผลและการประเมินผล ตลอดจนการติดตามผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนหรือเลื่อนชั้นระหว่างปีหรือปลายปีตาม

ความสามารถของผู้เรียน ให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนและผู้สอนอิสลามศึกษา ทดสอบเป็นระยะ ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา

ฝ่ายโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 (2527 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการดำเนินงานตามโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนและโรงเรียน ที่มีต่อการเปิดสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาอิสลามศึกษา และเพื่อศึกษาผลการเรียนวิชาอิสลามศึกษาที่มีผลต่อคุณธรรมของหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ใช้กลุ่มตัวอย่างจาก 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 300 คน โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 50 โรงเรียน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1,263 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 3 ฉบับคือ แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน แบบสอบถามโรงเรียน และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพอสรุปได้ว่า

1.) ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อโครงการสอนศาสนาอิสลาม ผู้ปกครองนักเรียนร้อยละ 100 เห็นด้วยกับการที่ทางราชการจัดให้มีโครงการสอนศาสนาอิสลาม และเห็นว่าหลักสูตรอิสลามศึกษาที่ใช้อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษามีความเหมาะสมแล้ว ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของชุมชน และมีความต้องการให้เพิ่มเวลาเรียนให้มากขึ้น

2.) ความคิดเห็นของโรงเรียนที่มีต่อโครงการสอนศาสนาอิสลาม พบว่าอัตราการมาเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้น ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน ที่มีความต้องการให้บุตรหลานของตนไปเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษามากขึ้น จึงแสดงให้เห็นว่า โครงการสอนศาสนาอิสลามก็เป็นโครงการ

หนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาการจัดการประถมศึกษาใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการขาดเรียน

3.) ผลการเรียนรู้วิชาอิสลามศึกษา การวิเคราะห์คะแนนผลการทดสอบวิชาอิสลามศึกษาในภาคความรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า อยู่ในเกณฑ์สูงกว่าระดับความพอใจเพียงเล็กน้อย ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากครูสอนศาสนาอิสลามยังด้อยในความรู้ความสามารถของการจัดกระบวนการเรียนการสอน เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ไม่เคยเรียนในสถาบันที่เกี่ยวกับอาชีวะครูก่อน เพียงแต่ผ่านการอบรมเพียง 10 วันเท่านั้น

4.) ผลการเรียนรู้วิชาอิสลามศึกษา ที่มีต่อคุณธรรมของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 พบว่า หลังจากเรียนวิชาอิสลามศึกษาแล้ว นักเรียนมีคุณธรรมในทุก ๆ ด้านตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ได้มุ่งหวังไว้ คุณธรรมที่นักเรียนมีมากที่สุดคือ การปฏิบัติตนเป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อชาติ และคุณธรรมที่นักเรียนมีน้อยที่สุดคือ การปฏิบัติตนเป็นผู้มีความพอดี กล่าวคือ กล่าวหา กล่าวหา และตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งในส่วนของคุณธรรมที่นักเรียนมีน้อยที่สุดนี้ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของผู้ปกครองนักเรียน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนไม่ได้เน้นให้มีคุณธรรมในส่วนนี้

บือราเฮง มะยูโซะ (2527 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการตามโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารงานวิชาการตามโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 137 คน ครูผู้สอนวิชาศาสนาอิสลาม จำนวน 137 คน และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 137 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดา เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับตอบแบบสอบถาม และกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์อีก 105 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และหัวหน้าฝ่ายวิชาการที่ไม่ได้ตอบแบบสอบถาม รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 516 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) สภาพการบริหารงานวิชาการสอนศาสนาอิสลามในโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2) ปัญหาและอุปสรรคในงานบริหารงานวิชาการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏว่าปัญหาด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้อยู่ในระดับน้อย และมีความเห็นตรงกันว่าครูสอนศาสนาอิสลามขาดความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรไปใช้ ปัญหาด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับน้อย และมีความเห็นตรงกันว่า ครูสอนศาสนาอิสลามขาดความรู้ และทักษะในการจัดการเรียนการสอน ปัญหาด้านสื่อการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และมีความเห็นตรงกันว่า ครูสอนศาสนาอิสลามขาดความรู้และทักษะในการผลิตและใช้อุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา ปัญหากิจกรรมเสริมหลักสูตร อยู่ในระดับน้อยและผู้บริหารเห็นว่ามีปัญหามากกว่าข้ออื่นคือ ครูสอนศาสนาอิสลามขาดความรู้ และไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมหลักสูตร ปัญหาด้านการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับน้อย และมีความเห็นตรงกันว่า ศึกษานิเทศก์ระดับอำเภอและจังหวัดติดตามผลการใช้หลักสูตรน้อย ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับน้อย และมีความเห็นตรงกันว่า โรงเรียนขาดเครื่องมือวัดผลวิชาอิสลามศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เช่น ข้อสอบที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว

สมบุญ จารุวรรณ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ของวิทยากรอิสลามศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส โดยศึกษาในด้านความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรอิสลามศึกษา สภาพและปัญหาการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร การนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร การวัดการประเมินผล ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือวิทยากรอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

การประถมศึกษาจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส โดยวิธีการสุ่มแบบธรรมดา จำนวน 20% ของประชากรแต่ละจังหวัด ได้กลุ่มตัวอย่างประชากร 78 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิดคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1) สภาพการใช้หลักสูตร วิทยาการอิสลามศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรอยู่ในระดับพอใช้ วิทยาการอิสลามศึกษาได้จัดหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ในห้องสมุดและจัดทำสื่อการสอนโดยใช้เงินงบประมาณจากทางโรงเรียน จัดประชาสัมพันธ์การสอนวิชาอิสลามศึกษาโดยการออกพบปะผู้ปกครองในชุมชน การสอนส่วนใหญ่วิทยาการอิสลามศึกษาจะใช้วิธีการบรรยายและการประเมินผลโดยวิธีการสังเกต สำหรับการนิเทศผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นิเทศมากที่สุดด้วยวิธีการให้คำแนะนำ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2) ปัญหาการใช้หลักสูตร วิทยาการอิสลามศึกษาส่วนใหญ่จะมีปัญหาว่าเนื้อหาในหลักสูตรไม่สัมพันธ์กับเวลาเรียน บางชั้นจึงสอนไม่ทันตามแผนการสอน ไม่มีห้องสำหรับจัดเป็นห้องละหมาด โดยเฉพาะวิทยากรไม่มีทักษะในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กใช้ห้องสมุด ขาดทักษะในการสอนแบบอภิปรายกลุ่ม การแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม ขาดความรู้ในการออกข้อสอบ และมีความต้องการในการนิเทศให้มากขึ้น

สุนทร ปิยะวสันต์ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2523 ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พุทธศักราช 2523 โดยทำการศึกษาการใช้หลักสูตรด้านการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนเพื่อการใช้หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน โดยกำหนดกลุ่มประชากรในการศึกษา คือ กลุ่มผู้บริหาร และครูผู้สอนวิชาอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2532 กลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มผู้บริหารจำนวน 639 คน กลุ่มครูผู้สอนวิชาอิสลามศึกษา จำนวน 635 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) สภาพการใช้หลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ใช้หลักสูตรโดยยึดแนวทางจากหลักสูตรอิสลามศึกษา 2523 ครูอิสลามศึกษามีการจัดทำบันทึกการสอนเพื่อในการเตรียมการสอนล่วงหน้า และเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละบทเรียน ในด้านการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการแจ้งวัตถุประสงค์ก่อนทำการสอนทุกครั้ง วิชาสอนที่ใช้กันมากคือการฝึกปฏิบัติ รองลงมาได้แก่ การสาธิตและการอภิปราย มีการประเมินผลการสอนหลังจากการสอนทุกครั้ง โดยวิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์

2) ปัญหาการใช้หลักสูตร ปัญหาที่พบบันมากที่สุดคือขาดงบประมาณ รองลงมาคือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน และช่วงเวลาในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ ขาดแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ ขาดการนิเทศการสอน เนื่องจากผู้ที่มีความสามารถที่จะนิเทศวิชาอิสลามศึกษามีจำนวนน้อย และปัญหาที่พบบันมากอีกประการหนึ่ง ไม่มีเวลาที่จะทำการสอนซ่อมเสริม สำหรับปัญหาด้านการเรียนการสอน ครูสอนวิชาอิสลามศึกษาขาดสื่อประกอบการเรียนการสอน และขาดความรู้และทักษะในการวัดผลและการประเมินผล

จุไรรัตน์ เหล่าอุตสาหะ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการใช้แบบฝึกสร้างความคิดรวบยอดที่มีต่อความคิดรวบยอดด้านจริยธรรม และต่อผลสัมฤทธิ์ด้านจริยศึกษาของอิสลามศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านยานิง อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนด้วยแบบฝึกสร้างความคิดรวบยอดด้านจริยธรรม กลุ่มควบคุมได้รับการสอนด้วยวิธีปกติ ผลการศึกษาปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางด้านจริยศึกษา ด้านความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คะแนนความคิดรวบยอดด้านจริยธรรมของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนผลสัมฤทธิ์ด้านจริยศึกษากับคะแนนความคิดรวบยอดด้านจริยธรรมของกลุ่มทดลองมีความสัมพันธ์กันทางบวกสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบอภิปรายกลุ่ม

4.1 ความหมายของการสอนแบบอภิปรายกลุ่ม

วัชร ฐะคำ (2523 : 142) ได้ให้ความหมายของการอภิปรายกลุ่มว่า หมายถึง การแสดงความคิดเห็นร่วมกัน หรือการประสานความคิดเห็น ซึ่งสามารถจำแนกเป็นหลักใหญ่ ๆ ได้สองประการคือ การคิดและการรวบรวมความคิดกับผู้อื่น

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 73) กล่าวว่า การอภิปรายกลุ่ม คือการสนทนาของกลุ่มบุคคลอย่างมีจุดมุ่งหมาย หรือเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาใดปัญหาหนึ่งร่วมกัน

อำนาจ รุ่งรัศมี (2524 : 71) ได้ให้ความหมายการสอนแบบอภิปรายไว้ว่า หมายถึง การแสดงความคิดเห็นของคนออกมาเป็นคำพูด อันเป็นผลมาจากการได้พิจารณาตรวจสอบปัญหาหรือเรื่องราวอย่างรอบคอบทุกแง่มุมแล้ว

สมจิต สวชนไพบูลย์ (2526 : 120) กล่าวว่า การอภิปรายเป็นการสอนที่ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นโดยเสรีตามระบอบประชาธิปไตย การสอนแบบนี้มุ่งให้นักเรียนได้มีโอกาสสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือพิจารณาหัวข้อที่กลุ่มสนใจร่วมกัน โดยนักเรียนซึ่งเป็นสมาชิกในแต่ละกลุ่มจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเป็นอิสระ นับว่าเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนกล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น

สวนิต ชมาภย์ และฉรินันท์ อนวัชศิริวงศ์ (2530 : 117) กล่าวว่า การอภิปรายคือการแสดงความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

สมปราชญ์ อัมมะพันธ์ (2529 : 144) กล่าวถึงความหมายของการอภิปรายไว้ว่า คือการที่บุคคลกลุ่มหนึ่งมีเจตนาที่จะพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือปรึกษาหารือกัน ออกความเห็นเพื่อแก้ปัญหาที่มีอยู่ หรือแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและถ่ายทอดประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

ฮาร์เน็ค และคณะ (Harnack and Others, 1977 : 12) กล่าวว่า การอภิปรายกลุ่มคือ กระบวนการในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข่าวสารของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งได้แก่ การแก้ปัญหา การมีความรู้เพิ่มขึ้น และการตัดสินใจ

เมื่อพิจารณาถึงความหมายของการสอนแบบอภิปรายแล้ว ก็พอสรุปได้ว่าเป็นการสอนที่มุ่งให้นักเรียนได้มีโอกาสสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยสมาชิกจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเป็นอิสระตามหัวข้อหรือประเด็นที่ได้ตกลงกัน เพื่อหาข้อสรุปในหัวข้อหรือประเด็นนั้น

การสอนแบบอภิปรายกลุ่มนั้น มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนหลายประการด้วยกัน ดังที่สมจิต สุวรรณไพบูลย์ (2526 : 121) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนแบบอภิปราย คือ

- 1) ช่วยให้ครูทราบว่านักเรียนคนใดมีความรู้ ความสามารถเพียงใด
- 2) นักเรียนได้มีโอกาสพูด ฟังและค้นคว้า ทำให้ได้รับประสบการณ์กว้างขวางขึ้น
- 3) เป็นการฝึกนักเรียนให้รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล
- 4) นักเรียนจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น เพราะได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี
- 5) เสริมสร้างเจตคติทางวิทยาศาสตร์ให้แก่นักเรียนได้อย่างกว้างขวาง
- 6) พัฒนาการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้แก่นักเรียนได้ด้วย เพราะนักเรียนได้รับประสบการณ์จากผู้อภิปรายคนอื่น ๆ นำมาประสมประสานสัมพันธ์กันกับความคิดของตนเอง และสามารถสร้างเป็นความคิดใหม่ ๆ ขึ้นได้

วาริ ธีระจิตร (2534 : 83) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอภิปรายว่ามีจุดมุ่งหมายคือ เพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อให้ทราบความคิดเห็นของบุคคลอื่น ๆ เพื่อให้ทราบความรู้สึกนึกคิดของบุคคลอื่นในแง่ของการยอมรับและความรู้สึก และการมีส่วนร่วมในกลุ่ม ตลอดจนเพื่อดึงความคิดออกมา เป็นการกระทำร่วมกันซึ่งสอดคล้องกับ ผกา บุญเรือง (2525 : 199) ที่ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการอภิปรายกลุ่มที่สำคัญ มี 2 ประการคือ

1) เพื่อการฝึกฝนและพัฒนาบุคคล สามารถทำให้สมาชิกของกลุ่มมีคุณค่าหลายประการ คือ

1.1) เพื่อขจัดความกระดากอายในการพูดต่อหน้าคนอื่น และฝึกตัวเองให้มีความกล้าที่จะพูด อันเป็นก้าวแรกที่มีส่วนร่วมในการอภิปราย

1.2) เป็นการฝึกให้เป็นผู้ฟังที่ดี ฟังด้วยความตั้งใจ ฟังผู้พูดทุกคนทั้งที่ชอบและไม่ชอบ โดยการสังเกตอย่างถี่ถ้วนเพื่อจับประเด็นที่สำคัญให้ได้

1.3) เพื่อฝึกหัดให้มีทักษะในการพูดต่อหน้าชุมชน ให้เป็นผู้พูดที่มีบุคลิกลักษณะที่เหมาะสม

1.4) เพื่อฝึกทักษะในการเป็นผู้นำในการอภิปรายกลุ่มต่าง ๆ

1.5) เพื่อส่งเสริมให้บุคคลรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลถูกต้องกับสภาพของความเป็นจริง

1.6) เพื่อฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม เรียนรู้ถึงการวิจารณ์ผู้อื่นและผู้รับรู้ข้อวิจารณ์ของผู้อื่น

2) เพื่อพิจารณาปัญหา การตัดสินใจและแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งจะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีทักษะต่าง ๆ ดังนี้

2.1) เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ข้อเท็จจริง ซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจของผู้ฟังและผู้เข้าร่วมกลุ่ม

2.2) ทำให้ทราบถึงความคิดความเชื่อของผู้อภิปรายคนอื่น ๆ

2.3) เป็นการผ่อนคลายความเครียดที่ได้ระบายความรู้สึกที่แท้จริงของคนออกมาก

2.4) เพื่อฝึกการทำงานร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย ก็ต้องมีความร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาและยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน

4.2 รูปแบบของการอภิปราย

นันทนา ขุนภักดี (2529 : 178-185) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการอภิปรายที่สำคัญ ดังนี้

1) การอภิปรายแบบกันเอง การอภิปรายแบบนี้เป็นแบบที่มีผู้นิยมมากที่สุด เป็นการอภิปรายที่ทุกคนมีโอกาสได้ร่วมทำหน้าที่ต่าง ๆ ในขณะที่อภิปรายคือเป็นทั้งผู้ดำเนินการอภิปราย เป็นผู้อภิปราย และเป็นผู้ฟังในโอกาสเดียวกัน การอภิปรายแบบนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ร่วมอภิปรายแต่ละคนแสดงความคิดเห็นในหัวข้อเดียวกันอย่างกว้างขวาง

2) การอภิปรายแบบวิชาการ การอภิปรายแบบนี้จะมีผู้ร่วมอภิปรายประมาณ 3-5 คน และมีผู้ดำเนินการอภิปรายอีก 1 คน เป็นการอภิปรายของผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้และแนวคิดอย่างละเอียดแก่ผู้ฟัง ผู้อภิปรายแต่ละคนได้รับมอบหน้าที่ให้พูดในส่วนใดส่วนหนึ่งของปัญหาเดียวกันเป็นตอน ๆ คิดต่อจนจบเรื่อง ผู้อภิปรายจะต้องไปศึกษาค้นคว้าตอนที่ได้รับมอบหมายไปนั้นอย่างละเอียด

3) การอภิปรายแบบบรรยาย การอภิปรายแบบนี้มีลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ

3.1) ผู้บรรยายเป็นคนมีชื่อเสียงในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อบรรยายตามหัวข้อที่กำหนดแล้ว จะมีผู้ร่วมอภิปรายเป็นผู้คอยซักถามปัญหา

3.2) เมื่อผู้ร่วมอภิปรายซักถามผู้บรรยายจบแล้ว บรรดาผู้ที่อยู่ในที่นั้นมีสิทธิซักถามได้เช่นเดียวกัน

3.3) เมื่อผู้บรรยายพูดเรื่องของตนจบ ผู้ฟังซักถามได้ทันที

4) การอภิปรายแบบโต๊ะกลมหรือการอภิปรายกลุ่ม เป็นการอภิปรายที่ใช้มากที่สุดในระดับชั้นเรียน ซึ่งเน้นการอภิปรายและปฏิบัติการโต้ตอบของสมาชิกทั้งกลุ่ม ลักษณะเด่นของการอภิปรายแบบนี้อยู่ที่ทุกคนเป็นผู้อภิปรายจึงไม่มีผู้ฟังเลย บรรยากาศการฟังอภิปรายเป็นวงกลมทำให้ดูเสมอภาคเป็นกันเอง และมีความรู้สึกสนิทสนมกัน ผู้ดำเนินการอภิปรายเป็นผู้บอกหัวใจของเรื่องแล้วให้สมาชิกทุกคนแสดง

ความคิดเห็นอย่างเต็มที่ การจัดที่นั่งของการอภิปรายแบบโต๊ะกลมหรือการอภิปราย
กลุ่มจัดเป็นรูปใดก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกเป็นสำคัญ การอภิปรายแบบนี้ช่วย
ให้ผู้ร่วมอภิปรายทุกคนได้เรียนรู้ ประสบการณ์การอภิปรายอย่างทั่วถึง โดยทุกคนที่อยู่
ในกลุ่มการอภิปรายจะต้องตั้งใจเตรียมตัวและร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างจริงจัง

นอกจากนั้น สวานิด ชมาภัย และดิรินันท์ อนวัชศิริวงศ์ (2530 : 122) ได้
แบ่งประเภทการอภิปรายออกเป็น 2 ประเภทคือ การอภิปรายในกลุ่ม และการอภิปราย
หน้าที่ประชุม

1) การอภิปรายในกลุ่ม มีลักษณะการอภิปรายอย่างกันเอง การอภิปราย
ประเภทนี้มีลักษณะคล้าย ๆ กับการสนทนา แต่ทว่าผู้ที่ร่วมวงอยู่ในที่นั้นมีความ
ประสงค์ค่อนข้างชัดเจน และการอภิปรายในการประชุมปรึกษา การอภิปรายประเภท
นี้ตามปกติแล้วจะกระทำอย่างมีระเบียบแบบแผน มีประธานทำหน้าที่ผู้นำอภิปราย
มีเลขานุการทำหน้าที่เลขานุการในการอภิปราย ในการอภิปรายมักจะตั้งอภิปรายตาม
หัวข้อหรือตามวาระที่กำหนด เพื่อให้ได้บทสรุปหรือข้อสรุปออกมา

2) การอภิปรายหน้าที่ประชุม มีลักษณะการอภิปรายเป็นคณะ การ
อภิปรายประเภทนี้ ประกอบด้วยผู้นำการอภิปราย คณะผู้อภิปราย 4-8 คน ทำการ
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันหน้าที่ประชุม ซึ่งประกอบด้วยผู้ฟังจำนวนมาก มีหัวข้อที่
กำหนดไว้แน่นอน และการอภิปรายเชิงบรรยาย การอภิปรายประเภทนี้มีผู้นำอภิปราย
และคณะ ผู้อภิปรายจำนวนหนึ่ง ทำการอภิปรายหน้าที่ประชุม ผู้อภิปรายแต่ละคนจะ
ใช้วิธีบรรยายสั้น ๆ การบรรยายแต่ละคนจะไม่ซ้ำกัน โดยมีผู้นำการอภิปรายเป็นผู้ย้า
ให้เห็นความสำคัญของหัวข้อบรรยายและอาจสรุปสาระสำคัญที่ได้พูดไปแล้วอย่าง
รวบรัด และชี้ให้ผู้ฟังเห็นความเกี่ยวโยงกันระหว่างแง่มุมต่าง ๆ ที่ผู้บรรยายแต่ละคน
ได้บรรยายไปแล้ว

4.8 ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมแบบอภิปราย

สมจิต สวธนไพบูลย์ (2526 : 120) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการจัดกิจกรรมแบบอภิปรายไว้ ดังนี้

1) ขั้นเตรียมการ

1.1) กำหนดรูปแบบของการอภิปราย เช่น จัดให้อภิปรายแบบกลุ่มย่อยแบบเป็นคณะ หรือแบบได้วาทิ ตามความเหมาะสม

1.2) ครูกำหนดหัวข้อหรือปัญหาที่จะอภิปราย

1.3) กำหนดจุดประสงค์ ขอบข่าย ระยะเวลาของการอภิปราย

1.4) ทบทวนบทบาทของผู้อภิปราย เช่น บทบาทของผู้นำอภิปราย
ผู้ร่วมอภิปราย

1.5) ให้ความกับผู้อภิปรายเตรียมตัว หรือเตรียมศึกษาความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะอภิปราย

2) ขั้นอภิปราย

2.1) ถ้าครูเป็นผู้นำอภิปราย ครูควรใช้คำถามประเภทที่กระตุ้นให้คิด

2.2) ถ้านักเรียนมีบทบาทเป็นผู้นำอภิปราย ครูผู้สอนควรจะต้องคอยดูแลช่วยเหลือให้ผู้อภิปรายทั้งนำอภิปรายและผู้ร่วมอภิปราย มีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้อย่างทั่วถึง

3) ขั้นสรุปและประเมินผล

3.1) ครูซักถามให้นักเรียนช่วยกันสรุป เพื่อสำรวจความเข้าใจของนักเรียน

3.2) สังเกตการแสดงออกของนักเรียน ในด้านความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล

3.3) สังเกตการมีส่วนร่วมของนักเรียน ในการแสดงความคิดเห็นของตนเอง การสนับสนุนความคิดเห็นของผู้อื่น และการรู้จักผู้ร่วมอภิปรายด้วยกัน

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 73) ได้สรุปถึงขั้นตอนของการอภิปรายออกเป็น 3 ขั้น ดังนี้

1) การตกลงเกี่ยวกับขอบเขตของปัญหา หรือความชัดเจนของหัวข้ออภิปราย หัวข้อการอภิปรายควรมีลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เจตคติต่อกันได้

2) การรวบรวมข้อมูลและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่ควรกระทำ การเตรียมตัวผู้เรียนให้ค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องที่จะอภิปรายล่วงหน้า จะทำให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้ดีขึ้น

3) การหาข้อยุติ การอภิปรายที่สามารถดำเนินไปถึงขั้นสรุป นับว่าเป็นความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย แต่ถ้าไม่สามารถดำเนินไปถึงขั้นนั้น ก็จะต้องมีการสรุปความอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นข้อยุติ

กิจกรรมการอภิปรายจะเกิดผลดี บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้ และเกิดประโยชน์ที่แท้จริงแก่ทุกฝ่าย สวนิต ยมาภย์ และถิรนนท์ อนศิริวงศ์ (2530 : 117-121) ได้เสนอหลักเกณฑ์ ดังนี้

1) การอภิปรายเป็นการใช้ความคิดร่วมกับผู้อื่นเพื่อช่วยกันค้นหาคำตอบ โดยมีลำดับขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 ทุกคนที่อภิปรายร่วมกันพยายามทำความเข้าใจในตัวปัญหาให้ตรงกันก่อน

ขั้นที่ 2 ช่วยกันพิจารณาปัญหานั้น แยกแยะให้เห็นว่ามีประเด็นพัวพันกันอยู่อย่างไรบ้าง สาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดประเด็นปัญหามีอะไรบ้าง มีใครบ้างที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น

ขั้นที่ 3 ช่วยกันเสนอแนะทางแก้ปัญหาคด้วยวิธีการต่าง ๆ เท่าที่จะเป็นไปได้ พร้อมทั้งพิจารณาข้อดี ข้อเสีย ของทางแก้ปัญหาคด้วยวิธีการเหล่านั้น

ขั้นที่ 4 เลือกทางแก้ปัญหาคที่เห็นว่าดีที่สุด ซึ่งอาจมีมากกว่าหนึ่งทางก็ได้

ขั้นที่ 5 แนะนำปฏิบัติว่าข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคนั้นจะนำไปสู่การปฏิบัติจริง ๆ ได้อย่างไร

2) การอภิปรายจำเป็นต้องมีผู้นำอภิปราย เพื่อคอยกำกับให้การแสดงความคิดเห็นตรงตามประเด็น

3) ในการอภิปรายผู้อภิปรายอาจเปลี่ยนความคิดเห็นของตนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุผลและข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้ฟังจากผู้ร่วมอภิปราย

4) การอภิปรายควรมีการเตรียมก่อนเพื่อให้มีข้อมูลมากพอ

5) การอภิปรายต้องใช้สมรรถภาพในการพูดการฟังเป็นพิเศษ การพูดแสดงความคิดเห็นต้องสุภาพ ตรงประเด็น และต้องฟังความคิดเห็นของผู้อภิปรายคนอื่น ๆ ด้วย

อำนาจ รุ่งรัศมี (2524 : 72) กล่าวว่า การสอนแบบอภิปรายที่ดีต้องมีลักษณะดังนี้ คือ

1) ต้องมีวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

2) ต้องมีการวางแผนการอภิปราย ครูต้องวางแผนว่าจะอภิปรายอย่างไรดี จัดกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อย จะใช้อุปกรณ์อะไร

3) เลือกหัวข้อหรือปัญหาที่จะอภิปรายให้เหมาะสม และมีความหมายต่อนักเรียน ครูต้องคอยกระตุ้นนักเรียนในการพิจารณาประเด็นที่จะอภิปราย พยายามให้สอดคล้องกับพื้นความรู้ของนักเรียน

4) การอภิปรายที่ดีควรมีข้อมูล หรือเหตุผลมาสนับสนุนอย่างเพียงพอ มิใช่กล่าวตามความคิดเห็นส่วนตัวแบบลอย ๆ

5) การเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการอภิปราย มีบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตย

6) สรุปผลการอภิปราย เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่แจ่มชัด

7) มีการประเมินผลการอภิปราย เพื่อสำรวจข้อบกพร่องและหาทางปรับแก้ไขในโอกาสต่อไป

ในการเตรียมปัญหาเพื่อให้การอภิปรายประสบผลสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ ผกา บุญเรือง (2525 : 203) ได้เสนอแนวทางในการเตรียมปัญหาดังนี้คือ มีลักษณะกระตุ้นให้เกิดเสรีภาพและเกิดการโต้ตอบกันทางความคิด เป็นปัญหาของสมาชิกส่วนรวมไม่ใช่ปัญหาของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ มีสาระมีความสำคัญที่จะนำมา

อภิปรายกันเป็นปัญหาที่ลึกซึ้ง ส่วนใหญ่เข้าใจยากหรือยังเข้าใจไม่ถูกต้อง การอภิปรายจะทำให้เข้าใจปัญหาได้แจ่มแจ้งขึ้น และมีลักษณะในรูปสั้น ๆ ง่าย ๆ ตรงไปตรงมา

4.4 งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนแบบอภิปราย

दनอมจิตต์ เสนมา (2525 : 61) ได้ทำการสอนเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีและความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนผลการสอนสรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเรียนด้วยการสอนจัดกิจกรรมอภิปรายระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และระหว่างครูกับนักเรียน ไม่แตกต่างกัน ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ แบบจัดกิจกรรมระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการเรียนแบบนี้ระดับปานกลาง มีบางข้อที่เห็นด้วยในระดับมากคือ รู้จักช่วยเหลือตนเอง กระตุ้นให้ใช้ความคิดขณะเรียน ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ

สกถ เทียงแท้ (2525 : 103) ได้ศึกษาผลการใช้วิธีอภิปรายกลุ่มในการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มาจากสภาพสังคมในโรงเรียนที่ต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า การฝึกฝนโดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีการอภิปรายกลุ่มนั้น สามารถทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีพัฒนาการในด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างเชื่อมั่นได้สูง ทั้งที่ก่อนฝึกนั้นผู้ถูกฝึกทั้งสองกลุ่มเริ่มโดยมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเท่าเทียมกัน

หอมนวล ใจซื่อ (2529 : 63-64) ได้วิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ โดยใช้เทคนิคการอภิปรายระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และระหว่างครูกับนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ โดยใช้เทคนิคการอภิปรายระหว่างนักเรียนกับนักเรียน มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ โดยใช้เทคนิคการอภิปรายระหว่าง